

ne un plat presentable de cuina medieval. *Les litúrgies del menjar* és, ja com a títol, una declaració de principis: és la condensació d'unes maneres d'entendre les relacions humanes, que en tota civilització i circumstància han tingut bona part de la seva concreció al voltant d'un àpat. I, com en tota activitat humana, aquestes litúrgies han comportat un llenguatge, uns instruments, uns rituals —transmesos oralment o per escrit—, uns oficis i uns llocs específics on ser practicades. La recuperació i estudi de la seva gestació, evolució i transmissió ha estat la tasca efectuada per Pep Vila, a partir de la consulta exhaustiva d'arxius, de converses i entrevistes, i sense fer concessions a l'anècdota fàcil.

El resultat és una obra seriosa, no apta per a pusil·lanimes, tastaolletes i diletants —*animus non est in patinis* (parafraçant Terenci, «no s'està pas per cassoles»)—, però que esdevé una lectura agraïda per al lector mínimament sensible: és un viatge en el temps, que ens introdueix a les cuines dels nobles, als rebostos dels masos medievals, a les tavernes i hostals del segle XVIII, i en el qual podem compartir taula a les celebracions conventuals —sovint opulentes— d'altres èpoques, entrellucar les xefles reials, considerar —amb Eiximenis— la propensió de certs ingredients a aixecar passions libidinoses,

o fins i tot aproximar-nos als esbossos d'una incipient —i a vegades risible— idea de la dietètica.

La publicació d'aquesta obra, des de la Diputació de Girona, recupera —i no solament per a l'àmbit dels erudits— un dels aspectes menys estudiats de la nostra història i que, paradoxalment, ha estat i és el més proper, tangible i quotidià de tots: la litúrgia del menjar.

Dani Vivern

Amer i l'institut

Joan SALA I PLANA.
L'institut d'Amer.
Una aspiració col·lectiva.
 Ajuntament d'Amer.
 Amer, 1999.
 91 pàgines.

Sempre m'havia resultat curiós el fet que Amer, una població petita, tingués institut. M'havia sorprès, també, que bastants escolars d'Olot anessin a fer el BUP a Amer. El llibre de Joan Sala m'ha ajudat a comprendre el perquè.

Amer, a mitjan dècada dels 60, amb tan sols uns 3.400 habitants, s'engrescà en el projecte de dotar la població d'un centre docent d'estudis secundaris. La inquietud i la tenacitat de la corporació municipal —pel que s'entreu en el llibre de Joan Sala, molt ben conduïda pel secretari de l'Ajuntament—, la col·laboració d'altres municipis veïns, la participació d'empreses de la zona i, també, una voluntat generalitzada dels habitants de la vila —que queda ben reflectida, per exemple, en la subscripció popular per a l'adquisició dels terrenys on s'havia de construir l'edifici per al centre— ho varen fer possible. Aquest aspecte, el fet de tractar-se d'una aspiració col·lectiva, que l'autor enuncia ja en el títol del llibre, m'ha interessat de manera específica.

Joan Sala exposa, de manera detallada, pausada i entenedora, les vicissituds de més de 30 anys d'història d'aquest centre d'ensenyament. Des dels temps del col·legi lliure adoptat, en què s'havien de fer les classes en el mateix ajuntament, utilitzar la plaça de la vila com a pati i un turisme com a transport escolar, fins a final de la dècada dels 90, en què l'Institut de Batxillerat Castell d'Estela compta amb una trentena llarga de professors i més de tres-cents alumnes. Aquest estudi, a l'autor li és possible fer-lo a partir d'una anàlisi

exhaustiva de la documentació existent, combinada i contrastada amb els testimonis de les persones que han estat relacionades amb l'institut, però sobretot en el llibre es remarca que Sala ha participat en aquesta aspiració col·lectiva i que, com a director o com a professor, coneix directament una bona part d'aquesta història i la pot escriure en primera persona.

Si al principi deia que personalment m'havia agraït el llibre per algunes qüestions potser puntuals i anecdòtiques, voldria acabar aquest comentari dient que m'ha interessat perquè —i penso que aquesta és la gran aportació d'un llibre com el que aquí ressenyem— a partir d'un exemple concret com aquest ens és més fàcil entendre la situació actual de l'ensenyament secundari a Catalunya.

Gabriel Alcalde

La Girona restauracionista

Joan PUIGBERT I BUSQUETS.
Política municipal a la Girona de la Restauració (1874-1900).
 Ajuntament de Girona, 2000.
 314 pàgines.

És força habitual que, quan algú vol fer un comentari agraït d'un treball d'història, comenci amb l'afirmació que l'obra en qüestió omple

Joan Puigbert i Busquets
**Política Municipal
 a la Girona de la Restauració
 (1874 - 1900)**

un buit. No crec que sigui el cas. *Política municipal a la Girona de la Restauració*, com recorden Josep Clara i Rosa Congost en la presentació del volum, no és pas el llibre acabat que Joan Puigbert havia projectat. Alguns dels capítols que el formen es trobaven en una fase molt avançada d'elaboració, mentre que d'altres són esborranys; això sí, tant els uns com els altres estan farcits de materials raonats i meticulosos, d'una gran utilitat per a la comprensió de les característiques de la societat gironina en el darrer quart de segle XIX. Ara bé, allò que en podríem dir la visió exhaustiva de la Girona restauracionista encara està per fer. El mateix Puigbert, n'estic ben convençut, així ho diria. En qualsevol cas, del que no hi ha cap dubte és que, precisament pel rigor i la intel·ligència de la mirada que hi ha al darrere de *Política municipal*, qui es vegi amb ànims de tirar endavant aquesta tasca tindrà molt de camí fet gràcies a l'obra que comentem.

El llibre s'estructura en apartats que segueixen el ritme de les diverses alcaldies que va tenir la ciutat, des de la d'Ignasi Bassols (1874) fins a la de Manuel Català (1899-1903). És a dir, comprèn el període que s'enceta amb la fallida de la gran experiència democràtica del vuit-cents i es tanca amb l'eclosió del modern catalanisme polític. El lector, però, ha de saber que l'obra desborda els límits de la història política local i permet de copsar les possibilitats d'una manera de mirar el passat que, a partir d'una concepció positivista, en el sentit de lligada al document, connecta —dialècticament— els diversos nivells de la realitat: la política d'una època amb els valors culturals, l'Administració amb la vida quotidiana, i tot plegat amb les dinàmiques econòmiques i socials. Davant dels ulls del lector apareix, d'aquesta manera, un municipi condicionat per la fragilitat de la hisenda i sotmès a la inestabilitat d'uns alcaldes i regidors controlats de prop pel governador. També ho fa una societat marcada per la pesant herència de les guerres carlistes, i pels límits que el caràcter de plaça militar posava a la gestió del territori i de l'economia locals. Treu el cap una població dins la qual, i després d'un breu parèntesi, l'Església tornava a gaudir de l'hegemonia cultural. Una ciutat, com fa notar

Joaquim Nadal en la presentació, condicionada des de fora i amb importants limitacions interiors, però que, en tot cas, comptà amb alguns col·lectius entestats a modernitzar-la, a dotar-la de serveis més racionals, a gestionar amb més eficàcia els migrats recursos disponibles i a anar deixant pas a les transformacions de tot tipus pròpies del moment.

El valor fonamental del treball de Puigbert rau, en definitiva, no tant en el fet de tapar, o no, un suposat buit historiogràfic com en el de recordar-nos a tots els lectors la dignitat de l'ofici d'historiador i la seva utilitat per comprendre les problemàtiques i les raons dels qui ens precediren.

Àngel Duarte

Espeleologia a la Garrotxa

Francesc MIRET i Martí GARCIA,
 Francesc ALFAMBRA, Xavier
 BORRUEL, Ferran CARDONA,
 Jaume MAS i Enric PORCEL.

**Catàleg espeleològic
de l'Alta Garrotxa.
Llevant del riu Borró
(Alt Empordà i Garrotxa).**

Grup d'Espeleologia de Badalona –
 Cor de Marina. Badalona, 1999.
 108 pàgines.

L'activitat del Grup d'Espeleologia de Badalona (GEB) a l'Alta Garrotxa no és nova. L'any 1971 un grup d'espeleòlegs d'aquest centre efectuà les primeres

prospeccions a la zona, que posteriorment foren represes els anys 1983-1985, durant els quals es van topografiar algunes cavitats i se'n van retrobar d'altres que restaven en l'oblit. Després d'un període d'inactivitat, l'any 1993 noves recerques a la zona van portar a localitzar el complex de galeries que formen el sistema de les Bores del Borró, que amb 1.315 metres de recorregut és considerat la cavitat en guixos més llarga dels Països Catalans. El mateix any s'inicià la catalogació sistemàtica de les coves del sector, que ha conclòs amb la publicació del *Catàleg espeleològic de l'Alta Garrotxa*. Part d'aquest treball ja va ser premiat l'any 1995 al VI Premi Mossèn Norbert Font i Sagué, que convoca la Federació Catalana d'Espeleologia.

La publicació comença fent una introducció històrica de les exploracions espeleològiques efectuades a la zona, amb especial remarca de les del GEB, i amb un

